

การสังเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559

A SYNTHESIS OF GRADUATE RESEARCH OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS
IN THAILAND ON THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL AND COMMUNITY
DURING B.E. 2545–2559

คุณัญญา แจ้งอาญา¹ ชูชาติ พวงสมจิตร์² และโสภณา สุตสมบุญ³

Cununya Chaeng-aya¹ Choochat Phuangsomjit² and Sopana Sudsomboon³

^{1,2,3}สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

^{1,2,3}School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

Received: November 27, 2019 / Revised: January 23, 2020 / Accepted: February 12, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา และ 2) สังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559 ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาที่ผลิตผลงานวิจัยในระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559 จากสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะภาครัฐในประเทศไทยจำนวน 240 แห่ง จาก 43 สถาบันทั่วประเทศ โดยผลงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ได้จากฐานข้อมูลงานวิจัยออนไลน์ คำที่ใช้ในการสืบค้นคือ “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน” ซึ่งปริมาณผลงานวิจัยนั้นผู้วิจัยจำกัดขอบเขตเฉพาะการสืบค้นเท่าที่ได้เท่านั้น ซึ่งดำเนินการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ให้ข้อค้นพบของงานวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกคุณลักษณะและข้อค้นพบของงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะสำคัญของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยจากสาขาวิชาบริหารการศึกษา วิธีการวิจัยที่ใช้มากที่สุดคือ การวิจัยเชิงสำรวจ เนื้อหาที่ศึกษามากที่สุดคือ เรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) การสังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยพบว่า มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยวิธีการหลัก 2 วิธีการ คือ 2.1) การสร้างความสัมพันธ์ทางตรง ซึ่งประกอบด้วยแนวทาง การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนกับแนวทางการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน และ 2.2) วิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านบุคลากร และแนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านอาคารสถานที่

คำสำคัญ: การสังเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์เนื้อหา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyzed the characteristics of graduate research; and 2) to synthesized the findings of graduate research on the relationship between

school and community during B.E. 2545–2559. The used resources consist of 240 theses from 43 Higher Educations in Thailand during B.E. 2545–2559. The research results can be synthesized from the online research database by the search term “the relationship between school and community”. The amount of research is limited to the extent of the search. Content analysis and synthesis were instruments for researched findings. The employed research instrument was a research feature record on the enhanced and finding relationship between school and community form. Research findings revealed that 1) the most produce research on the relationship between school and community was the education administration thesis and focusing on survey research. Most research contents were the focused solution to problems and the development of relationships between school and community. 2) A synthesis of the research consisted of 2 principles. 2.1) Creating a direct relationship was bringing the school to the community and bringing the community to the school. 2.2) Creating an indirect relationship was the personnel improvements and the development of building improvements.

Keywords: Research Synthesis, Content Analysis, The relationship Between School and Community

บทนำ

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจระหว่างโรงเรียนกับคนในชุมชนทั้งในด้านปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน (Phuangsomjit, 2016: 35) แต่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหลักๆ ในการดำเนินการอีก 3 ประการที่อาจทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากตัวโรงเรียน ปัญหาที่เกิดจากชุมชน และปัญหาที่เกิดจากนโยบายของทางราชการบางประการ ที่ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการสนองความต้องการของคนในชุมชน รวมถึงการที่ชุมชนถูกกีดกันไม่ให้มีบทบาทในการจัดการศึกษา

องค์กรและสถาบันภายในชุมชนที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาด้านการจัดการศึกษามากที่สุดคือ บ้าน วัด และโรงเรียน (Wutthicharoenkul, 2014: 3) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยหากมีการบริหารจัดการศึกษาที่เหมาะสมจะสามารถเข้าถึงชุมชนได้และตรงตามความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งก็คือ โรงเรียนที่ดี

ควรให้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ รวมถึงทัศนคติที่ดีที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนตามความเหมาะสมภายใต้หลักสำคัญคือ โรงเรียนให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชุมชน และชุมชนก็เป็นผู้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนโรงเรียน (Sawaengsak, 2005: 15)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559 มีผลงานวิจัยจากสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ จำนวน 240 เรื่อง ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาสภาพความสัมพันธ์ บทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ การบริหาร และดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือความต้องการจำเป็น ความพึงพอใจในการบริหารงาน ความคาดหวัง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา การปรับปรุงและพัฒนา งานกลยุทธ์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นต้น แต่เนื่องจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมีความหลากหลายและแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องประชากร ที่ศึกษา พื้นที่ที่ศึกษา สภาพแวดล้อมของแต่ละ

ภูมิภาคหรือจังหวัด ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ ทำให้องค์ความรู้ใหม่จากข้อค้นพบที่ได้นั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างกระจัดกระจายและขาดการบูรณาการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ จากเหตุผลดังที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงเลือกใช้การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณลักษณะ ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาในการทำวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ และนำข้อสรุปจากผลงานวิจัยที่มีความกระจัดกระจายมารวบรวมให้เป็นองค์ความรู้ มาใช้เป็นประโยชน์หรือเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัย รวมถึงการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการสืบค้นงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะภาค รัฐในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559 เท่าที่สามารถสืบค้นได้จากฐานข้อมูลงานวิจัยออนไลน์เท่านั้น โดยคำที่ใช้ในการสืบค้นคือ “ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559
2. เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559

ทบทวนวรรณกรรม

1. การสังเคราะห์งานวิจัย

ปัจจุบันผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นจำนวนมาก ทั้งในหัวข้อเดียวกัน การใช้กลุ่มตัวอย่างหรือตัวแปรที่แตกต่างกัน รวมถึงช่วงเวลาของการทำวิจัยในหัวข้อที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยนั้นเป็นการนำส่วนย่อยหลายๆ ส่วนมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นส่วนใหม่หรือองค์ความรู้ใหม่ขึ้น โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีมา

ช่วยอธิบายเรื่องนั้นๆ หรือเชื่อมโยงทฤษฎีใหม่และทฤษฎีเก่าไว้ด้วยกัน โดย Wongwanit (2002: 9) ได้กล่าวถึงเป้าหมายหลักของการทำวิจัยคือ การพัฒนาการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ตัวผู้เรียน ไม่ได้อยู่ที่การมุ่งสร้างองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีเหมือนการวิจัยเชิงวิชาการ แต่ผลจากการศึกษาวิจัย เมื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่องความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ในการทดลองวิจัยในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็สามารถนำมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสามารถสร้างองค์ความรู้ในเชิงทฤษฎีที่ได้มาจากการปฏิบัติโดยการทดลองจริงมาแล้ว การจำแนกประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัยขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการสังเคราะห์และคุณลักษณะของงานวิจัย โดยถ้าการสังเคราะห์นั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อคงสาระของงานวิจัยในแต่ละเรื่องหรือเพื่อสรุปภาพรวมของเนื้อหาสาระ เรียกว่า การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ แต่ถ้าการสังเคราะห์มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัยทุกเรื่องในหน่วยมาตรฐานเดียวกัน และได้ทำการบูรณาการข้อค้นพบของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ในหน่วยมาตรฐานเดียวกัน โดยแสดงถึงความเกี่ยวข้องของระหว่างลักษณะของงานวิจัย เรียกว่า การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Wiratchai & Wongwanit, 2002)

2. การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง เทคนิคในการนำข้อมูล บทความ หรือเอกสารต่างๆ ที่เป็นจำนวนนับหรือวัดได้มาอธิบายในลักษณะของการบรรยายเนื้อหา ซึ่งใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ และเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความนั้นๆ โดยผู้วิจัยต้องไม่มีอคติหรือใส่ความรู้สึกของตนเองเข้าไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษารูปแบบของวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้อ้างอิงผลงานวิจัย โดยศึกษาความสำคัญที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาเฉพาะ ระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่นำเสนอ หรือเพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษา การประเมินอคติหรือการเอนเอียงของเนื้อหา รวมถึง

ข้อผิดพลาดในงานวิจัยรูปแบบต่างๆ โดยใช้การพรรณนา วิเคราะห์การใช้สัญลักษณ์ที่แสดงถึงสิ่งต่างๆ หรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ ในการอธิบายถึงสภาพของเนื้อหาหรือการปฏิบัติต่างๆ (Seubson 1980: 111) ซึ่งในการวิเคราะห์เนื้อหานี้ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการเชิงปริมาณเสมอไป เพียงแต่ผู้วิจัยต้องระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อมูลอย่างเป็นระบบ และอิงตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ซึ่งองค์ประกอบของการวิเคราะห์เนื้อหาควรมีดังต่อไปนี้

2.1 เนื้อหาที่จะนำมาวิเคราะห์อาจเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ข้อความ บทความ คำกล่าว รูปภาพ จดหมายเหตุ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ภาพยนตร์ ละคร โฆษณา เป็นต้น

2.2 วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์เนื้อหา คือ เพื่อสรุปข้อมูลโดยการหารูปแบบหรือความสัมพันธ์ภายในและภายนอก

2.3 การสุ่มตัวอย่างและประชากร ผู้วิจัยควรจำแนกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ออกมาจากสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ เพื่อทำการสุ่มเนื้อหาสาระที่ต้องการวิเคราะห์ออกมา

2.4 วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนการทำ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นแรก ทำการแปลภาษาเป็นข้อมูลโดยการจับประเด็นที่อยู่ในเนื้อหาได้ชัดเจนก่อนที่จะแยกเนื้อหานั้นออกเป็นส่วนย่อย ขั้นต่อมาคือ ทำการแปลข้อมูลออกมาเป็นตัวเลข ซึ่งทำได้ 2 แบบ คือ แปลเป็นจำนวนหรือความถี่กับแปลเป็นคะแนน

3. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือ การใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี หรือการแสดงความร่วมมือร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือหรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้สามารถเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ในอนาคต และพร้อมเผชิญกับ

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้นงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเกี่ยวข้องกันในการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน โดยมีขอบข่ายครอบคลุมเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีลักษณะความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ โรงเรียนและชุมชนต่างก็มีบทบาทที่เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยสามารถดำเนินการได้ด้วยการศึกษาสภาพของชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่อย่างละเอียดลึกซึ้ง เน้นการพัฒนาบุคลากร อาคารและสถานที่ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อโรงเรียน และเป็นที่ประทับใจต่อผู้ที่มาเยี่ยมชม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนอย่างสุจริต ตรงไปตรงมาตามระเบียบของทางโรงเรียน เพื่อให้ชุมชนเกิดความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ และส่งเสริมความร่วมมือกับทางโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น

วิธีการวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐในประเทศไทยจำนวน 240 เรื่อง จาก 43 สถาบันที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งผลิตในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกคุณลักษณะและข้อค้นพบของงานวิจัย ซึ่งสร้างขึ้นในลักษณะของตารางการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัยเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ตอนที่ 2 รายละเอียดของงานวิจัย และตอนที่ 3 ข้อค้นพบที่ได้รับจากงานวิจัย เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ

ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย โดยตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยอย่างกระชับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกคุณลักษณะและข้อค้นพบของงานวิจัยจากงานวิจัยจำนวน 240 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100

3.2 วิเคราะห์ประเด็นที่ต้องการศึกษาโดยการวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยด้วยการใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และทำการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้ที่ได้หลังจากศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาทั้งหมด

3.3 นำเสนอผลการวิจัยด้วยการนำข้อมูลที่วิเคราะห์เชิงสถิติมาเขียนบรรยายรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อสรุปประเด็นสำคัญหลักที่เป็นองค์ความรู้ของงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559

1.1 ผลการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของข้อมูลจากจำนวนผลงานวิจัยทั้ง 240 เรื่องที่ผู้วิจัยสืบค้นในระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559 คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาปีที่มีการผลิตผลงานวิจัย พบว่าผลิตผลงานวิจัยในปี พ.ศ. 2547 มากที่สุดถึง 47 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.58 รองลงมาคือ พ.ศ. 2546 จำนวน 34 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.17 น้อยที่สุดคือปี พ.ศ. 2558 และปี พ.ศ. 2559 จำนวนปีละ 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.08 ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์จำนวน 142 เรื่อง โดยมาจากมหาวิทยาลัยภาครัฐจำนวน 73 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.41 ผลงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 69 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.59 รองลงมาคือ การค้นคว้าอิสระจากมหาวิทยาลัยภาครัฐทั้ง 95 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 100 และผลงานดุษฎีนิพนธ์ 3 เรื่อง ซึ่งมาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.67 ผลงานจากมหาวิทยาลัยภาครัฐ 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณถึง 124 เรื่อง โดยเป็นงานวิจัยประเภทสำรวจมากที่สุดถึง 79 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 63.71 และประเภทสหสัมพันธ์ Pearson Product Moment Correlation Coefficient 44 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.48 รองลงมาคือ งานวิจัยเชิงผสมวิธี 106 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR) จำนวน 91 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 85.85 ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพมีน้อยที่สุดเพียง 10 เรื่องเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 4.17 โดยผลงานวิจัยทั้งหมดเป็นผลงานวิจัยจากสาขาวิชาบริหารการศึกษาจำนวนมากที่สุดถึง 232 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 96.65 รองลงมาคือ สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.25

1.2 เนื้อหางานวิจัยที่สามารถจำแนกออกได้เป็น 8 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนางานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 102 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 42.50 2) การศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 34 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.17 3) ปัญหาการบริหารและการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 32 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.33 4) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 23 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.58 5) ความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 15 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.25 6) การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.42 7) การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.00 8) ยุทธศาสตร์และรูปแบบในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 9 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.75 ซึ่งหากพิจารณาผลงานวิจัยตามทฤษฎีที่ใช้พบว่า ผลงานวิจัยทั้ง 240 เรื่อง ส่วนใหญ่นับ

การใช้ทฤษฎีวงจร PAOR มากที่สุด 70 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.17 รองลงมาคือ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมจำนวน 56 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.33 ทฤษฎีวงจร PAOR ร่วมกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมจำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.33 และทฤษฎีวงจร PDCA ซึ่งมีน้อยที่สุดคือ จำนวน 5 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.08 และเมื่อพิจารณาเฉพาะเนื้อหาของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) ทั้ง 91 เรื่อง พบว่า ส่วนใหญ่มีเนื้อหาด้านการพัฒนาการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุด 68 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 74.73 และเนื้อหาที่น้อยที่สุดคือ ด้านการปรับปรุงการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.10 อีกทั้งงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ยังใช้กรอบการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุดถึง 32 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.16 และกรอบการศึกษาค้นคว้าที่ถูกลำมาใช้ น้อยที่สุดคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.10 นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามกลยุทธ์การพัฒนาทั้ง 91 เรื่อง พบว่า ใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประสานงานกับชุมชนโดยการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนมากที่สุดถึง 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.68 แต่ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการส่งเสริมพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานน้อยที่สุดจำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.10

1.3 ด้านวัตถุประสงค์ทั้ง 240 เรื่องนั้นส่วนใหญ่นำมาเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุดถึง 72 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือ เพื่อศึกษาสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยเปรียบเทียบจากตัวแปรจำนวน 21 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.75 และเพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยเปรียบเทียบ

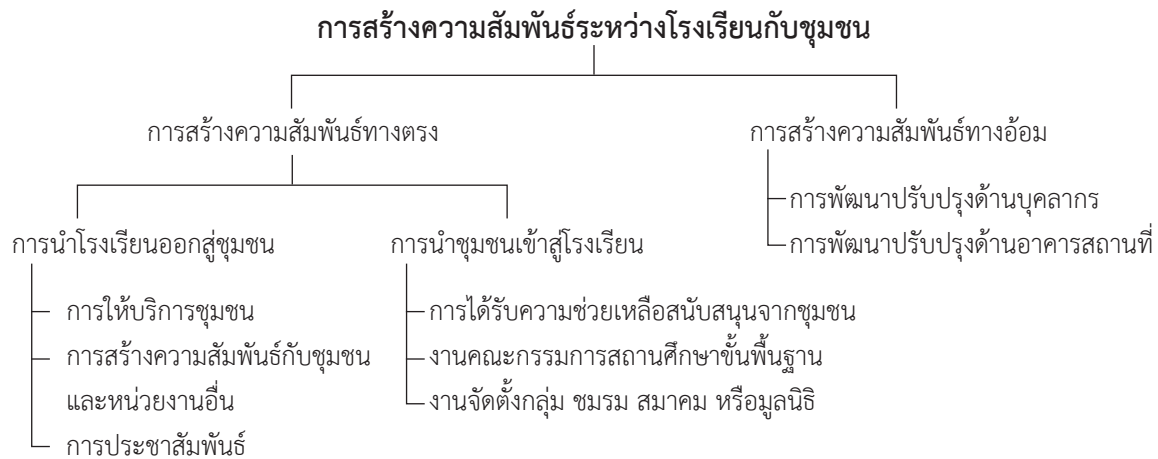
จากตัวแปรจำนวน 15 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.25 เมื่อพิจารณาตามการตั้งสมมติฐานของงานวิจัยเชิงปริมาณทั้ง 124 เรื่อง พบว่า มีการตั้งสมมติฐานของงานวิจัยจำนวน 92 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 74.19 ทั้งนี้ การตอบสมมติฐานการวิจัยส่วนใหญ่เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้จำนวน 49 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 53.26 ตอบไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้จำนวน 35 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 38.04 และตอบทั้งตรงกับไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้จำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.70 ด้านตัวแปรอิสระจากจำนวน 130 เรื่อง ที่ใช้มากที่สุดคือ สถานภาพโดยตำแหน่งจำนวน 56 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 42.55 รองลงมาคือ สถานภาพโดยตำแหน่งและขนาดของโรงเรียนจำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.38 ตัวแปรตามที่ใช้มากที่สุดคือ ตัวแปรการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.96 และตัวแปรตามที่ใช้ น้อยที่สุดคือ สภาพการจัดกิจกรรม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.74 และตัวแปรศึกษาจากจำนวน 34 เรื่อง ที่ใช้มากที่สุดคือ ตัวแปรศึกษาด้านปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 10 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.41 และตัวแปรศึกษาที่ถูกใช้น้อยที่สุดคือ ตัวแปรศึกษาด้านการศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.94

1.4 ด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 124 เรื่อง ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1,001 คน ขึ้นไปจำนวน 44 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.48 รองลงมาคือ ช่วง 101–200 คน จำนวน 20 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.13 โดยในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นมากที่สุดถึง 64 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.61 รองลงมาคือ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.71 และได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมากที่สุดคือ อยู่ในช่วง 301–400 คน จำนวน 30 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 24.19

รองลงมาคือ ช่วง 201–300 คน จำนวน 29 เรื่อง คิดเป็น ร้อยละ 23.39 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยทั้ง 240 เรื่องนั้นใช้แบบสอบถามมากที่สุดถึง 124 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 51.67 รองลงมาคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบบันทึกรายการจำนวน 22 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.17 โดยผ่านการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือด้วยการใช้การตรวจสอบความตรงและความเที่ยงมากที่สุดถึง 60 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ การตรวจสอบความตรง การตรวจสอบความเที่ยง และการตรวจสอบอำนาจ จำแนก จำนวน 48 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.00 และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 240 เรื่องนั้นใช้ สถิติการวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ประเภท ANOVA/ ANCOVA (one-way) มากที่สุดถึง 57 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 45.97 รองลงมาคือ การวิเคราะห์ สถิติโดยใช้ t-test จำนวน 34 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.42 เพื่อนำไปอธิบายผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิง เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนสถิติการวิเคราะห์ เชิงบรรยายพบว่า ส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์ค่า Mean และ Standard Deviation (S.D.) จำนวน 66 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.50 รองลงมาคือ การใช้ค่า Frequency, Percentage, Mean และ Standard Deviation (S.D.) จำนวน 40 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.67

2. การสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชนระหว่างปี พ.ศ. 2545–2559 ด้วย เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาที่พบพบว่า งานวิจัยที่นำมา สังเคราะห์ทั้ง 240 เรื่องมีการศึกษาการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยสามารถจำแนก ออกเป็น 2 วิธีการ 4 แนวทาง และได้แบ่งเนื้อหาการ วิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตาม ขอบข่ายงานทั้ง 6 ด้านของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (Office of The National Primary Education Commission, 1998) ซึ่งได้แก่ การให้บริการชุมชน การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน จากชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับ หน่วยงานอื่น งานที่เกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ และการประชาสัมพันธ์ โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์ ทางตรงสามารถจำแนกออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน ซึ่งได้แก่ การให้ บริการชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและ หน่วยงานอื่น การประชาสัมพันธ์ และแนวทางการนำ ชุมชนเข้าสู่โรงเรียน ซึ่งได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากชุมชน งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิ ส่วนวิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม จำแนกออกเป็น 2 แนวทาง เช่นกันคือ แนวทางการ พัฒนาปรับปรุงด้านบุคลากร และแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงด้านอาคารสถานที่

รูปที่ 1 แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยตามการจำแนกการดำเนินงาน
การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

อย่างไรก็ตาม การสังเคราะห์งานวิจัยพบว่า งานวิจัยแต่ละเรื่องมีข้อค้นพบคล้ายคลึงกัน นั่นคือ การสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีทิศทางการดำเนินงานที่มีลักษณะเกื้อกูลกันทั้งในทางตรงและทางอ้อม แต่ส่วนใหญ่งานวิจัยมักเน้นหลักการสร้างสัมพันธ์ทางตรงมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางคือ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนที่เน้นการให้บริการชุมชนและการประชาสัมพันธ์มากที่สุด ส่วนแนวทางการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนนั้น เน้นด้านการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนมากที่สุด แต่ในด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือ มูลนิธิกลับมีงานวิจัยที่กล่าวถึงด้านนี้น้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะมีการจัดตั้งกลุ่มน้อยมาก ทำให้ไม่ได้รับความสนใจหรือการสนับสนุนในการจัดตั้งมากเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลให้การสนับสนุนด้านการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อยลงด้วย ส่วนในหลักการสร้างสัมพันธ์ทางอ้อมนั้นจะเน้นแนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านบุคลากรมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากบุคลากรของโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารงานภายในโรงเรียน รวมถึงความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจที่ประชาชนในชุมชนพึงมีต่อโรงเรียน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559 มีประเด็นสำคัญที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559

1.1 การผลิตผลงานวิจัยในช่วงแรก (พ.ศ. 2545-2549) มหาวิทยาลัยภาครัฐผลิตผลงานวิจัยออกมามากกว่าเนื่องจากมีความพร้อมและมีองค์ความรู้ในการทำวิจัย แต่ในช่วงหลัง (พ.ศ. 2550-2559) การผลิตผลงานวิจัยเริ่มลดลงโดยที่มหาวิทยาลัยภาครัฐยังคงผลิตผลงานวิจัยออกมามากกว่า ขณะที่ผลงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเริ่มมีเพิ่มมากขึ้น เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยเริ่มเล็งเห็นถึงความสำคัญของการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการใช้วิธีการอื่นๆ ในการทำวิจัย ถึงแม้ว่าการผลิตผลงานวิจัยจะมีไม่มากเหมือนช่วงแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sa-nguanrot (2016: 81) ที่พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาถูกผลิตในปี พ.ศ. 2547-2550 มาก

ที่สุดถึง 60 เรื่องจาก 110 เรื่องเช่นกัน

1.2 สาขาวิชาที่ทำการศึกษา เมื่อพิจารณาองค์รวมของการทำวิจัยพบว่า งานวิจัยส่วนมากมาจากสาขาวิชาบริหารการศึกษา เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากงานวิจัยถือเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์การบริหารการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาโรงเรียน บุคลากรครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงประชาชนในชุมชน ซึ่งทุกส่วนที่กล่าวถึงมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sa-nguanrot (2016: 81) ที่พบว่าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 110 เรื่องนั้นมียานวิจัยที่ถูกผลิตโดยสาขาวิชาบริหารศึกษามากที่สุดถึง 98 เรื่องเช่นกัน

1.3 ประเภทของงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประเภทการวิจัยเชิงสำรวจ รองลงมาคือ การวิจัยเชิงผสมวิธี แต่การวิจัยเชิงคุณภาพกลับมีน้อยมาก เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะงานวิจัยเชิงคุณภาพนั้นส่วนใหญ่เน้นการวิจัยเชิงกรณีศึกษาจึงทำให้มีปริมาณผลงานวิจัยเชิงคุณภาพน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rattanalapho (2016: 37) ที่พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกลทั้ง 41 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ 23 เรื่อง งานวิจัยเชิงคุณภาพ 3 เรื่อง งานวิจัยเชิงผสมวิธี 10 เรื่อง และงานวิจัยเชิงทดลอง 5 เรื่อง นอกจากนี้ Thepthian (2006: 6) ได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า ในงานวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา จึงไม่มีค่าสถิติของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม แต่ในงานวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงสำรวจนั้นจะไม่มีรายงานค่าสถิติเชิงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยจะใช้ค่าสถิติพื้นฐานซึ่งก็คือ สถิติร้อยละมาบรรยายลักษณะของข้อมูลและตัวแปร

1.4 เนื้อหางานวิจัย เมื่อพิจารณาเนื้อหา งานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์พบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนางานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุด เห็นได้ชัดว่างานวิจัยมุ่งเน้นให้ความรู้ในเรื่องของการศึกษา การมี

ส่วนร่วมโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นสำคัญ ซึ่งมักเน้นกลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประสานงานกับชุมชนด้วยการสร้างเครือข่าย ผู้ปกครองและการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน อีกทั้งเนื้อหาส่วนนี้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น แต่เนื้อหาเกี่ยวกับการบริหาร การดำเนินงาน รวมถึงความต้องการและความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหาร และการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของแต่ละพื้นที่ที่ทำการศึกษา มีค่อนข้างจำกัด ทำให้ความหลากหลายขององค์ความรู้ที่ได้รับมีจำกัดไปด้วย

1.5 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นแบบสอบถามที่มีการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความตรงและการตรวจสอบความเที่ยง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะการใช้แบบสอบถามสามารถนำค่าสถิติพื้นฐาน เช่น สถิติร้อยละหรือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานมาใช้ประกอบการวิเคราะห์เพื่อบรรยายลักษณะของตัวแปรและข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบความตรงและการตรวจสอบความเที่ยงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับมาตรฐานของงานวิจัยที่มีผลทำให้งานวิจัยนั้นมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rattanalapho (2016: 42) ที่พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกลทั้ง 41 เรื่อง ใช้แบบสอบถามในการวิเคราะห์ข้อมูลถึง 34 เรื่อง โดยมีการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความตรง 30 เรื่อง และการตรวจสอบความเที่ยง 11 เรื่อง และงานวิจัยของ Sa-nguanrot (2016: 84–85) ที่พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 110 เรื่อง ใช้แบบสอบถามการวิเคราะห์ข้อมูลถึง 103 เรื่อง และมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามากถึง 58 เรื่อง แต่ในงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงผสมวิธีนั้นส่วนใหญ่ใช้แบบสัมภาษณ์แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบบันทึกรายงานเป็น

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เนื่องจากมีความสะดวกต่อการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์มากที่สุด โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นพบว่า ส่วนใหญ่ใช้การวิเคราะห์เชิงอนุมานโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ ANOVA/ANCOVA (one-way) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์อนุมานสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาต่อไปได้

2. การสังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559 พบว่า ส่วนใหญ่งานวิจัยเน้นการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชนในด้านการให้บริการชุมชนและการประชาสัมพันธ์มากที่สุด ส่วนการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียนนั้นถูกเน้นในด้านการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนมากที่สุด แต่ในด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม หรือมูลนิธิกลับมีงานวิจัยที่เน้นด้านนี้น้อยที่สุด เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะอาจมีการจัดตั้งกลุ่มน้อยมาก ทำให้ไม่ได้รับความสนใจหรือสนับสนุนการจัดตั้งมากเท่าที่ควร ส่งผลให้การสนับสนุนในด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีน้อยลงด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Elman อ้างถึงใน Wutticharoenkul (2014: 187) ที่พบว่า จากตัวแปรที่ศึกษาซึ่งได้แก่ตัวแปรทำนาย 2 ตัว คือ การสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน และเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน กับตัวแปรเกณฑ์อีก 2 ตัว คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องระหว่างผู้ปกครองโรงเรียนและชุมชน ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น มีความสัมพันธ์ทางตรงอย่างมีนัยสำคัญในด้านการสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน ด้านเจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน และความเกี่ยวข้องระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน

สรุปผล

1. คุณลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559

ผลการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของข้อมูลโดยพิจารณาหมวดหมู่ของวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทั้ง 240 เรื่อง พบว่า ในปี พ.ศ. 2547 มีการผลิตผลงานวิจัยมากที่สุด หากพิจารณาตามสถาบันอุดมศึกษาที่พิมพ์ผลงานวิจัยพบว่า เป็นผลงานจากมหาวิทยาลัยมหาสารคามมากที่สุด และผลงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้นส่วนใหญ่เป็นผลงานจากมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม หากพิจารณาตามชนิดของการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยภาครัฐ รองลงมาคือ การค้นคว้าอิสระผลงานของมหาวิทยาลัยภาครัฐ และดุษฎีนิพนธ์ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามสาขาวิชาที่ทำวิจัยพบว่า เป็นผลงานวิจัยจากสาขาวิชาบริหารการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

เมื่อพิจารณารูปแบบของงานวิจัยทั้ง 240 เรื่องพบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจมากที่สุด รองลงมาคือ งานวิจัยเชิงผสมวิธีที่เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAOR) ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพจะเป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษากับการวิจัยและพัฒนา (R&D) ด้านประเด็นเนื้อหางานวิจัยตามชื่อเรื่องของงานวิจัยพบว่า เรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลิตในปี พ.ศ. 2547 มากที่สุด หากพิจารณาผลงานวิจัยตามเนื้อหาและทฤษฎีที่ใช้พบว่า ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการใช้ทฤษฎีวงจร PAOR มากที่สุด และเมื่อพิจารณาเฉพาะด้านเนื้อหาของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) พบว่า ส่วนใหญ่มีเนื้อหาด้านการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อีกทั้งยังใช้กรอบการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามกลยุทธ์การพัฒนาพบว่า ใช้กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประสานงานกับชุมชนโดยการสร้างเครือข่ายผู้ปกครองและการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนมากที่สุด

ด้านวัตถุประสงค์การวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เน้นศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยผลิตในปี พ.ศ. 2547 มากที่สุด การตั้งสมมติฐานและการตอบสมมติฐานของงานวิจัยพบว่า มีการตั้งสมมติฐานของงานวิจัยและตอบสมมติฐานตรงตามที่ตั้งไว้ ด้านตัวแปรพบว่า ส่วนใหญ่ตัวแปรอิสระที่ใช้คือ สถานภาพโดยตำแหน่ง เมื่อพิจารณาตัวแปรตามพบว่า ส่วนใหญ่ตัวแปรตามที่ใช้คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนตัวแปรศึกษาที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ใช้ตัวแปรศึกษาด้านปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุด

ด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยพบว่า ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1,001 คนขึ้นไป หากพิจารณาตามกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 301-400 คน ส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นพบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยอยู่ในช่วง 301-400 คน ส่วนการวิจัยเชิงผสมวิธีนั้นได้จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการพิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 301-450 คน และส่วนที่สองเป็นการพิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR พบว่า ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-30 คน

ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่ใช้แบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ นั้น ส่วนใหญ่ใช้การตรวจสอบความตรงและความเที่ยง ด้านสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนใหญ่ใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferential Statistic) รองลงมาคือ สถิติวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสถิติการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) เมื่อพิจารณาตามแต่ละวิธีการหรือสถิติที่ใช้พบว่า ในการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) นั้น ส่วนใหญ่จะใช้การวิเคราะห์ค่า Mean และ Standard Deviation

(S.D) มากที่สุด และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงอนุมานพบว่า ส่วนใหญ่ใช้สถิติ ANOVA/ANCOVA (one-way) มากที่สุด

2. การสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

จากผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2545-2559 นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีทิศทางการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยจัดทำเป็นการจำแนกการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนออกได้เป็น 2 วิธีการ ประกอบด้วยวิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางตรงและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม ซึ่งสอดคล้องกับ Phuangsomjit (2016: 55) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดนี้ไว้ในประมวลสาระชุดวิชาความเป็นครู สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยในการสร้างความสัมพันธ์ทางตรงนั้นสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และแนวทางการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน ส่วนวิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อมสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 แนวทางเช่นกันคือ แนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านบุคลากร และแนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ และจากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อสรุปด้านสภาพการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ค้นพบได้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 วิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางตรง

2.1.1 แนวทางการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนมีการ

จัดประชุมผู้ปกครอง นักเรียน และประชาชนเพื่อชี้แจงนโยบายและความก้าวหน้าของทางโรงเรียน โดยเริ่มจากการวางแผนอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมาย แผนงาน วิธีการดำเนินการ และสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษาและความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน จัดครูไว้คอยต้อนรับและคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่มาติดต่อกับทางโรงเรียน มีการกำหนดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องไว้เป็นระยะๆ ตามความจำเป็นของงานนั้นๆ อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนได้มีการออกเยี่ยมเยียนชุมชนในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน วันเสาร์-วันอาทิตย์ งานบุญหรืองานประเพณีเพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่งเสริมการจัดการศึกษาออกโรงเรียนและจัดฝึกอบรมทางวิชาชีพแก่นักเรียนให้สามารถนำไปเผยแพร่แก่ครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการจัดอาคารอเนกประสงค์ และสนามกีฬาของโรงเรียนเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ทำกิจกรรมในช่วงเวลาที่ไม่มีการเรียนการสอน การให้บริการจัดยืมอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ของโรงเรียนตามความเหมาะสมและเท่าที่จำเป็น อีกทั้งจัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสนามเด็กเล่นไว้บริการให้แก่เด็กจัดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านและให้บริการห้องสมุดของโรงเรียนแก่ประชาชนในชุมชนอีกด้วย

2.1.2 แนวทางการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่โรงเรียนมีการเชิญชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน รวมถึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน เชิญวิทยากรซึ่งเป็นคนในชุมชนที่มีความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียนและประชาชนในชุมชนโดยทั่วไป อีกทั้งโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือในด้านแรงงานและด้านทุนทรัพย์ การได้ใช้แหล่งวิทยาการหรือสถานประกอบการต่างๆ ในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาทักษะทางด้านวิชาการจากชุมชน นอกจากนี้ โรงเรียนมีการเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการ

สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้มาจากการสรรหาบุคลากรหน่วยงานต่างๆ และประชาชนในชุมชนเพื่อเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ โดยเสนอรายชื่อตามสัดส่วนให้ชุมชนร่วมพิจารณาคัดเลือกให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาและการส่งเสริมการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

2.2 วิธีการสร้างความสัมพันธ์ทางอ้อม

2.2.1 แนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านบุคลากร จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี อารมณ์แจ่มใส คล่องแคล่ว ตื่นตัว กระฉับกระเฉงและมั่นคง มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ สนใจเรียนรู้วิทยาการหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความคิดอย่างมีหลักการและเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีวิสัยทัศน์มองเห็นภาพแห่งอนาคตของหน่วยงานได้อย่างชัดเจน อีกทั้งผู้บริหารมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบแก่บุคลากรครูในด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนให้ครูและนักเรียนพัฒนาตนเองทางด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยมีแรงจูงใจคือ การเข้าร่วมประกวดหรือแข่งขันทางวิชาการหรือความสามารถพิเศษต่างๆ หรือกิจกรรมการประกวดครูและนักเรียนดีเด่น อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียนได้มีการเสริมแรงให้แก่ครูและนักเรียนที่ได้รับรางวัลจากการประกวดทางวิชาการหรือกิจกรรม โดยการให้รางวัลชมเชยแก่ครูและนักเรียนที่ได้รับรางวัล

2.2.2 แนวทางการพัฒนาปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ จากผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน รวมถึงงบประมาณด้านวัสดุครุภัณฑ์เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน และเตรียมพร้อมสำหรับการให้บริการแก่ชุมชน

References

- Office of The National Primary Education Commission. (1998). *Guidelines for educational quality assurance*. Bangkok: Kurusapa Ladprao Publishing. [in Thai]
- Office of The National Education Commission on The Prime Minister. (2002). *National Education Act B.E. 1999 and Amendment (Version 2) B.E. 2002*. Bangkok: Prikwan Graphic. [in Thai]
- Phuangsomjit, C. (2016). *School and community: The subject of teacher knowledge (Unit 4)*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Publishing. [in Thai]
- Rattanalapho, T. (2016). *The Synthesis on Distance Education Research*. Scholarship research 2016, Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Sawaengsak, T. (2005). The relationship between educational institutions and communities in accordance with educational reform. *Journal of Educational Administration, Silpakorn University*, 8(1), 43-49. [in Thai]
- Sa-nguanrot, K. (2016). *The Synthesis of Research Results on Quality Assurance in Education: Content Analysis and Meta Analysis*. Thesis Master Degree of Educational, Dhonburi Rajabhat University, Bangkok. [in Thai]
- Seubsont, P. (1980). Library research. Bangkok: Chulalongkorn University Publishing. [in Thai]
- Thepthian, B. (2006). The Synthesis of Research in Social and Behavior Science Related to Sexual Behavior Among 1998–2003 Using Meta Analysis and Content Analysis. *Journal of Public Health and Development*, 4(1), 6-7. [in Thai]
- Wiratchai, N. & Wongwanit, S. (2002). *A Synthesis of Education Theses with Meta Analysis and Content Analysis*. Bangkok: Office of The National Education Commission on The Prime Minister. [in Thai]
- Wongwanit, S. (2002). *Tips for doing research in the classroom*. Bangkok: Aksorn Thai Publishing. [in Thai]
- Wutthicharoenkul, S. (2014). *Administration model for creating relationships between schools and communities*. Thesis Doctor of Philosophy of Educational Adminis tration, Ubon Ratchathani Rajabhat University. [in Thai]

Name and Surname: Cununya Chaeng-aya

Highest Education: Master Degree of School of Educational Studies

University or Agency: Sukhothai Thammathirat Open University

Field of Expertise: Educational Administration

Name and Surname: Choochat Phuangsomjit

Highest Education: Ph.D. (Educational Administration),

Chulalongkorn University

University or Agency: Sukhothai Thammathirat Open University

Field of Expertise: Qualitative Research, Qualitative Data Analysis,

Educational Administration Research, Strategic Planning, and

Educational Administration Innovation

Name and Surname: Sopana Sudsomboon

Highest Education: Ph.D. (Educational Administration),

Silpakorn University

University or Agency: Sukhothai Thammathirat Open University

Field of Expertise: Quality Assurance, Curriculum Administration,

Budget Management, and Human Resource Management in

Educational Organizations